

Wiele jest jeszcze do odkrycia

Scenariusze lekcji z języka hiszpańskiego inspirowane powieścią *Don Quijote de la Mancha* Miguela de Cervantesa

ANNA CIENIUCH-KRÓL,
TOMASZ CHUDAK

Salamanka to miasto *charros*¹, dwóch katedr i dwóch uniwersytetów, z czego jeden z nich jest najstarszą uczelnią w Hiszpanii. Jest to miasto wyjątkowe: jeden zabytek zasłania drugi. Można się tu łatwo zgubić w labiryncie uliczek. Czy najślynniejszy hiszpański pisarz, Miguel de Cervantes, miał coś wspólnego z Salamanką?

Mozna by przewertować biografię autora *Don Quijote* i poszukać pewnych odniesień. Podobno Cervantes studiował w Salamance – ale nie jest to potwierdzony fakt z jego biografii. A może przemierzał przepiękny rynek starego miasta i dostrzegł w twarzy mijającego go przechodnia cień szaleństwa błędnego rycerza? Trudno to udowodnić. Niech zatem za pewnik posłuży nam fakt, że w kilkudziesięciu szkołach językowych, które mieszczą się w stolicy języka hiszpańskiego jaką jest dla obcokrajowców Salamanka, nazwisko Cervantesa codziennie jest wymieniane przez setki nauczycieli i uczniów. Tak też było podczas kursu metodycznego dla nauczycieli, w którym uczestniczyłem jesienią 2016 r. w Salamance. Cervantes miał tu kilka bardzo ciekawych „odsłon”, a nauczyciele, z którymi miałem zajęcia, bardzo mnie zainspirowali, za co im serdecznie dziękuję.

Wertując dostępne materiały dydaktyczne na temat Cervantesa, dostrzegamy pewną powtarzalność w formach i dobranych do nich środkach dydaktycznych. Często pojawiają się elementy biograficzne i powiązane z nimi ćwiczenia dotyczące wprowadzenia lub utrwalenia form i użycie czasu *Pretérito Perfecto Simple*, rozumienia tekstu pisanego lub rozumienia ze słuchu. Nie wspominając o ogromnej liczbie materiałów z tzw. „kulturówki” – przybliżających nie tylko ogólną biografię Cervantesa, ale również odnoszących się do jego twórczości, miejsca urodzenia – Alcalá de Henares czy ciekawostek z życia (*perdió el brazo*²). Podobnie rzecz się ma z materiałami poświęconymi najznamienitszemu dziełu Cervantesa – *El ingenioso*

hidalgo don Quijote de la Mancha (*Przemysłny szlachcic Don Kichot z Manczy*). Przeglądając treści dydaktyczne, często spotykamy się z ćwiczeniami na czasy przeszłe – w opozycji *Pretérito Perfecto Simple* vs. *Pretérito Imperfecto*, czy zadaniami dotyczącymi opowiedzenia wybranej przygody błędnego rycerza. Oczywiście, nasza „próba badawcza” nie uwzględniła całej masy stworzonych przez nauczycieli i dostępnych w Internecie materiałów, wśród których można znaleźć wiele bardzo kreatywnych przykładów.

Dzięki wspomnianej inspiracji oraz w wyniku poszukiwań wspólnego mianownika między Cervantesem a naszą codzienną pracą dydaktyczną, chcielibyśmy zaproponować nauczycielom hiszpańskiego kilka pomysłów na, mamy nadzieję, ciekawe zajęcia z wykorzystaniem elementów najślynniejszego dzieła Cervantesa: *Don Quijote de la Mancha*. Pamiętając, że w roku 2016 obchodziliśmy 400. rocznicę śmierci Cervantesa – zachęcamy czytelników do skorzystania z naszej propozycji.

Przygotowując materiał dydaktyczny, kierowaliśmy nasz przekaz zarówno do nauczycieli, którzy skłaniają się do bardziej tradycyjnych form pracy na lekcji, jak i do tych, którzy mają czasem ochotę wyjść poza schemat i zastosować w praktyce pytania modyfikujące Osborna: *odwrócić, przeinaczyć, użyć w nowy sposób* (por. Góralski 1980). Dlatego w scenariuszu, który proponujemy, będzie można znaleźć zarówno zadania gramatyczne, w których traktujemy treści zaczerpnięte z opracowań³ w sposób strukturalny – jako kontekst dla rodzajników czy czasów przeszłych, jak i ujrzyć powieść Cervantesa w nowym świetle – jako komiks, tekst utworu hip-hopowego, zgadywanek dla

dzieci czy temat wiersza. Staraliśmy się tak dobrać zadania, by promowały pracę w grupach, motywowały do zaangażowania i rozwijały wszystkie sprawności, ze szczególnym naciskiem na podejście multisensoryczne. Nie stroniliśmy też od użycia technologii – stąd propozycja wykorzystania różnych aplikacji wspomagających naukę hiszpańskiego oraz użycia tablicy interaktywnej.

Materiał podzielony został na część podstawową – kierowaną do uczniów na poziomie A2 oraz część na poziomie średniozaawansowanym (B1/B2), którą

można traktować również jako alternatywne rozwiązanie dla uczniów zdolnych. Całość dopełniają załączone karty pracy, które są gotowe do pobrania i wykorzystania na lekcji (Załączniki 1-11).

Zachęcamy czytelników do dalszych poszukiwań, bo choć obchody okrągłej rocznicy śmierci Cervantesa dobiegają powoli końca – to temat przygód błędnego rycerza z La Manczy jest jak Stare Miasto w Salamance – pełen zaułków i niespodzianek. Wiele jest jeszcze do odkrycia!

Scenariusz lekcji z podziałem na poziomy językowe A2 i B1/B2

CONOCER A CERVANTES Y SU GRAN OBRA *EL QUIJOTE*

Typ szkoły: szkoła ponadgimnazjalna, młodzież, studenci, osoby dorosłe

Czas trwania: dwie jednostki lekcyjne po 45 min.

Cele lekcji:

- Zapoznanie uczniów z postacią Cervantesa, epoką, w której żył i tworzył oraz z jego największym dziełem *El Quijote*.
- Zaznajomienie uczniów z głównymi bohaterami oraz ich cechami charakterystycznymi.
- Utrwalenie słownictwa dotyczącego opisu wyglądu i charakteru postaci: opis postaci literackiej oraz elementów ubioru rycerskiego.
- Utrwalenie podstaw użycia rodzajników określonych i nieokreślonych.
- Utrwalenie wiadomości dotyczących stosowania czasów przeszłych w języku hiszpańskim: *Pretérito Perfecto Simple*, *Pretérito Imperfecto*.
- Utrwalenie wiedzy na temat relacjonowania zdarzeń i opisu tła w języku hiszpańskim.
- Ćwiczenia w rozumieniu tekstu czytanego o różnym poziomie trudności.

Metody pracy:

- eksponująca;
- problemowa;
- praktyczna;
- audiowizualna;
- aktywizująca.

Formy pracy:

- cała klasa;
- praca w grupach;
- praca w parach;
- praca indywidualna.

Formy oceniania:

Ocenianie kształtujące. Nauczyciel przez cały czas trwania lekcji ocenia całą grupę uczniów, kontrolując, czy dane zadanie zostało wykonane oraz sprawdza jego poprawność. Nie wystawia ocen, werbalnie udziela grupie lub uczniowi pochwały, obserwuje pracę każdego ucznia. Pod koniec lekcji ma miejsce ewaluacja grupowa i indywidualna. Nauczyciel może wystawić oceny za aktywność.

Przebieg lekcji 1.

Wprowadzenie do zajęć (10 min)

Nauczyciel umieszcza na tablicy obrazy (przykładowe obrazy – załącznik 1.) i zadaje uczniom pytanie, czy rozpoznają którąś z postaci i czy domyślają się, o czym będzie mowa na lekcji. Następnie zapisuje temat lekcji na tablicy.

ZADANIE 1.

Nauczyciel krótko zapoznaje uczniów z najważniejszymi informacjami dotyczącymi okoliczności powstania dzieła Cervantesa *Don Quijote* (załącznik 2.) W tym celu rozdaje uczniom karteczki i prosi ich o wykonanie w parach prostego ćwiczenia. W zależności od poziomu językowego zadaniem uczniów jest wybranie właściwych rodzajników i uzupełnienie nimi tekstu (poziom podstawowy) lub wpisanie brakujących słów (poziom zaawansowany). Można dodatkowo utrudnić to ćwiczenie, nie podając uczniom w ramce wyrazów, których mają użyć do uzupełnienia tekstu.

Zapoznanie z fragmentem utworu Cervantesa (15-25 min)

ZADANIE 2.

POZIOM PODSTAWOWY – A2

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy 3-4 osobowe i rozdaje tekst pierwszego rozdziału *El Quijote* (załącznik 3.) oraz karteczki z pytaniami do wybranego fragmentu wraz z odpowiedziami, które są przygotowane w aplikacji Quizlet⁴ (załącznik 4.). Nauczyciel prosi uczniów, aby uważnie przeczytali tekst, a następnie dopasowali odpowiedzi do pytań na podstawie przeczytanego fragmentu. Do przeprowadzenia ćwiczenia w formie interaktywnej potrzebny będzie laptop/komputer stacjonarny, rzutnik i myszka bezprzewodowa lub tablica interaktywna.

POZIOM ROZSZERZONY – B1/B2

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy 3-4 osobowe i rozdaje im porożcinane oraz wymieszane fragmenty tekstu z pierwszego rozdziału (załącznik 5.). Nauczyciel prosi uczniów, aby uważnie przeczytali fragmenty a następnie spróbowali je ułożyć w logiczną całość.

ZADANIE 3.

Dodatkowo nauczyciel może zaproponować uczniom, zarówno na poziomie podstawowym jak i rozszerzonym, zapoznanie się z bohaterami *Don Quijote*. Uczniowie otrzymują powycinane portrety głównych postaci z powieści oraz ich opisy. Nauczyciel prosi o dopasowanie charakterystyki postaci do jej portretu (załącznik 6.).

Ćwiczenia na czasy przeszłe (15-25 min)

ZADANIE 4.

POZIOM PODSTAWOWY – A2

Nauczyciel prosi uczniów, aby w parach wykonali ćwiczenie gramatyczne na użycie czasów przeszłych *Preterito Perfecto Simple* i *Preterito Imperfecto*. W tym celu rozdaje im fragment tekstu z pierwszego rozdziału, który należy uzupełnić formami czasowników w czasach przeszłych (załącznik 7A). Prosi uczniów, aby uważnie przeczytali tekst, a następnie wpisali czasowniki w nawiasach w czasie *Preterito Perfecto Simple* i *Preterito Imperfecto*.

POZIOM ROZSZERZONY – B1/B2

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy 3-4 osobowe i rozdaje im pomieszczone obrazki komiksowe ze sceny walki z wiatrakami (załącznik 7B). Następnie odtwarza fragment bajki, prosząc uczniów, aby oglądając wideo uporządkowali obrazki we właściwej kolejności (link do materiału wideo: <https://www.youtube.com/watch?v=RFuoyeL3Yz0>).

Uczniowie układają obrazki w logicznej kolejności, a po zakończeniu sprawdzają razem poprawność wykonania zadania.

W dalszej części zajęć nauczyciel prosi uczniów, aby do każdego z obrazków dopisali tekst. Może to być sama narracja w czasach przeszłych, lub narracja połączona z dialogami.

ZADANIE DOMOWE

W celu utrwalenia konstrukcji czasów przeszłych, nauczyciel może poprosić uczniów, by w domu przećwiczyli w aplikacji *Espadrill* poniższe zagadnienia gramatyczne:

POZIOM A2

- <https://espadrill.pl/elementary/preterito-perfecto-simple-p-indefinido-1>
- <https://espadrill.pl/elementary/preterito-imperfecto>
- <https://espadrill.pl/elementary/los-pasados>

POZIOM B1/B2

- <https://espadrill.pl/intermediate/preterito-perfecto-simple-p-indefinido-2>
- <https://espadrill.pl/intermediate/preterito-perfecto-simple-y-preterito-imperfecto>
- <https://espadrill.pl/intermediate/tiempos-pasados>

ZAŁĄCZNIKI 1-7. MATERIAŁ UZUPEŁNIAJĄCY DO SCENARIUSZA
(LINK DOSTĘPNY W ELEKTRONICZNEJ WERSJI ARTYKUŁU)

Przebieg lekcji 2.

Ćwiczenia z wykorzystaniem piosenek (20-25 min)

ZADANIE 1.

POZIOM PODSTAWOWY – A2

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy trzysobowe i rozdaje im fragmenty piosenki (źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=im3BO54c7Uc>), prosząc o ułożenie ich w kolejności zgodnie ze słuchaną piosenką. Następnie dwukrotnie włącza nagranie, a uczniowie układają fragmenty we właściwej kolejności. W dalszej części zajęć nauczyciel objaśnia uczniom niezrozumiałe w tekście piosenki słowa (załącznik 8.).

Następnie uczniowie zostają poproszeni o to, aby w ciągu 10 minut spróbowali ułożyć jeszcze jedną zwrotkę do piosenki (opcjonalnie). Zamiast tego można też po prostu poprosić uczniów, aby spróbowali w grupach streścić piosenkę, a następnie własnymi słowami opisali jej treść.

POZIOM ROZSZERZONY – B1/B2

Nauczyciel prosi uczniów, aby indywidualnie podczas słuchania uzupełnili brakującymi słowami tekst piosenki grupy *Zenit* pt. *Don Quijote* (załącznik 9.). Następnie odtwarza dwukrotnie piosenkę, a uczniowie wykonują zadanie.

Po zakończeniu, wspólnie z nauczycielem, sprawdzana jest poprawność wykonania zadania, objaśniane są niezrozumiałe słowa. Opcjonalnie, w kolejnym etapie lekcji, uczniowie w parach streszczają piosenkę własnymi słowami.

Ćwiczenia z wykorzystaniem rymów – zagadki i poezja (20-25 min)

ZADANIE 2.

POZIOM PODSTAWOWY – A2

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy czteroosobowe i rozdaje im na karteczkach wierszyki-zagadki o głównych bohaterach powieści *Don Quijote*. Każda grupa dostaje inny wierszyk z wyciętymi słowami (załącznik 10.).

Zadaniem uczniów jest uzupełnić wiersze brakującymi słowami bez podpowiedzi. Uczniowie mają kilka minut na wykonanie zadania. Po uzupełnieniu wszystkich pustych pól, uczniowie otrzymują od nauczyciela rozwiązanie. Następnie, kiedy wszystkie grupy już skończą pracę, uczniowie czytają głośno swój opis postaci, nie wymieniając jej imienia. Pozostali uczniowie starają się odgadnąć, o kim mowa.

POZIOM ROZSZERZONY – B1/B2

Nauczyciel rozdaje uczniom teksty wierszy Glorii Fuentes zatytułowanych *Quijote y Sancha* i *Por la Mancha* (załącznik 11.). Prosi ich o przeczytanie tekstów wraz z objaśnieniami oraz o podkreślenie słów, których nie rozumieją. Następnie uczniowie pracują ze słownikami i szukają objaśnień podkreślonych wyrazów. Nauczyciel sprawdza wykonywanie zadania, i pomaga uczniom w razie potrzeby. Kiedy wszystkie słowa są już znane, zadaniem uczniów jest dokonać w grupach krótkiej interpretacji przeczytanych wierszy. Następnie każda z grup prezentuje na forum klasy swoją interpretację.

Opcjonalnie nauczyciel może też poprosić uczniów, aby sami spróbowali napisać krótki, prosty wiersz na temat *Don Quijote*, Cervantesa lub jednej z postaci jego powieści.

Podsumowanie lekcji

Nauczyciel wraz z uczniami dokonuje podsumowania dwóch lekcji poświęconych Cervantesowi i *Don Quijote*. Uczniowie dokonują samooceny oraz wymieniają w punktach to, czego nauczyli się podczas zajęć. Na zakończenie nauczyciel zadaje uczniom pracę do wykonania (na lekcji, jeśli uczniowie mogą skorzystać z pracowni informatycznej lub w domu).

Zadaniem uczniów będzie przygotowanie w grupach 3-4 osobowych, lub w parach, komiksu do wybranej (obejranej lub przeczytanej na lekcjach) sceny z powieści z użyciem narzędzia Pixton (www.pixton.com) lub w innym wybranym narzędziu do tworzenia komiksów.

Uczniowie nie mogą jednak przepisywać tekstu z utworu, sami muszą go uprościć, stworzyć własne opisy i dialogi, należy uczulić uczniów na konieczność syntezy treści. Można też alternatywnie poprosić ich o stworzenie uwspółcześnionej wersji *Don Quijote*, również w postaci komiksu.

Na niższych poziomach nauczyciel może też zlecić uczniom wykonanie własnej gry planszowej na bazie wiadomości z lekcji na temat Cervantesa i *El Quijote*.

BIBLIOGRAFIA

- Góralski, A. (1980) *Twórcze rozwiązywanie zadań*. Warszawa: PWN.
- Muñoz, F.R. (2016) *Cervantes de La Mancha*. Barcelona: MeGustaEscribir.

ZAŁĄCZNIKI 8-11. MATERIAŁ UZUPEŁNIAJĄCY DO SCENARIUSZA (LINK DOSTĘPNY W ELEKTRONICZNEJ WERSJI ARTYKUŁU)

Me gustaría agradecerles a Asunción Garrido y Jorge Martín de la Academia MESTER de Salamanca, cuyo becario he sido durante mi estancia en *la ciudad de charros*, el hecho de haberme servido de gran ayuda e inspiración a la hora de buscar fuentes y planificar este artículo. Algunas de las ideas que aparecen en esta corta guía didáctica son resultado de sus sugerencias. ¡Mil gracias y espero que nos veamos pronto!

TOMASZ CHUDAK Lektor języka hiszpańskiego, współzałożyciel szkoły języka hiszpańskiego Diálogo w Lublinie. Wieloletni trener nauczycieli języków obcych z zakresu zastosowania TIK i nowych trendów w uczeniu języków obcych. Metodyk i projektant dydaktycznych aplikacji internetowych w firmie Oxigo, której jest współwłaścicielem. Współtwórca cyklu warsztatów dla nauczycieli języka hiszpańskiego Expertos ELE.

ANNA CIENIUCH-KRÓL Nauczyciel języka hiszpańskiego z wieloletnim stażem. Jest lektorem w szkole Diálogo oraz koordynatorem hiszpańskiej sekcji dwujęzycznej w IX LO w Lublinie. Organizator konkursów międzyszkolnych *Ekologia po hiszpańsku* i *Las maravillas de España y del mundo hispano*. Prowadzi blog sekcji hiszpańskiej w IX LO. W swojej pracy dydaktycznej korzysta z narzędzi TIK i nowoczesnych metod nauczania.

- 1 *Botón charro* – to typowy dla miasta Salamanka wyrób jubilerski, przeważnie ze srebra, o okrągłym kształcie, z charakterystycznym ornamentem na awersie.
- 2 Tłum. *stracił rękę*, co nie jest podobno prawdą. Niektóre źródła podają, że Cervantes wcale nie stracił prawej ręki, tylko został w nią ranny i do końca życia miał ją unieruchomioną (por. Muñoz 2016).
- 3 Zdecydowaliśmy się na pracę z treściami opracowań *Don Quijote* ze względu na to, że język w nich użyty jest bardziej przystępny dla ucznia. Można też pokusić się o wykorzystanie tekstu oryginalnego, do czego oczywiście zachęcamy, szczególnie w liceach posiadających oddziały dwujęzyczne z językiem hiszpańskim oraz w pracy ze studentami iberystyki.
- 4 Pytania i odpowiedzi dostępne są w załączniku 4., ale sugerujemy wykonać ćwiczenie w formie interaktywnej, jest ono dostępne pod adresem aplikacji Quizlet: <https://quizlet.com/165947030/don-quijote-capitulo-1-preguntas-flash-cards>.